

MISIR'DA MAKEDON HAKİMİYETİ: I. PTOLEMAIOS DÖNEMİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME*

Cuma Ali YILMAZ¹

Geliş:24.11.2022 / Kabul: 05.12.2022

Öz

Makedonya Kralı Büyük İskender'in gençlik yıllarından yakın arkadaşı olan Ptolemaios, Büyük İskender'in tahta çıkmasıyla birlikte, önce kral muhafızı ardından Makedonya ordusunun generallerinden biri olmuştur. Büyük İskender'in MÖ 323 yılında ani ölümüyle birlikte Makedonya İmparatorluğu parçalanmış ve taht varisinin kim olacağı, ülkenin nasıl yönetileceği hususunda Makedonya'nın ileri gelen devlet adamları tarafından Babil Konseyi kurulmuştur. Konseyin sonunda imparatorluk toprakları Büyük İskender'in generalleri arasında paylaşılmıştır. Bu paylaşımında Ptolemaios, Mısır satrapı olmuştur. Ptolemaios hanedanlığının Mısır'daki mutlak hâkimiyeti ise, Diadokhlar Savaşı denilen, Makedonya İmparatorluğu'nun generalleri arasında çıkan savaş nihayetinde, MÖ 305 yılında sağlanmıştır. I. Ptolemaios, Mısır'da krallığını güvence altına aldıktan sonra Kıbrıs, Suriye, Kirene gibi uzak bölgelere çeşitli seferler düzenleyip kontrol altına almıştır. Ele geçirdiği bölgelerde mutlak hâkimiyet sağladıktan sonra oğlu II. Ptolemaios'u ülke yönetimine ortak edip kral naibi yaparak, onu krallığa hazırlamıştır. I. Ptolemaios, Mısır kralı olduktan sonra "Soter" yani "kurtarıcı" unvanını almıştır. Ptolemaios Soter, krallığın yanı sıra kendisini Firavun ilan etmiştir. Hâkimiyeti süresince Mısır'a sosyo-kültürel anlamda önemli katkıları bulunan I. Ptolemaios'ın MÖ 283 yılında 84 yaşındaki ölümünün ardından oğlu II. Ptolemaios tahta çıkmıştır. Dış politikada babasının izinden giden, II. Ptolemaios'ın saltanatının yaklaşık olarak üçüncü yılında, Mısır Devleti Doğu Akdeniz'in deniz gücü haline gelmiştir. Ptolemaios hanedanlığı Kraliçe VII. Kleopatra'ya kadar devam etmiştir. Mısır'da Helenistik Ptolemaios hanedanlığı MÖ 31 senesinde, kraliçe VII. Kleopatra döneminde, Roma İmparatorluğu ile yapılan savaştan yenilgiyle çıkılmasıyla son bulmuştur. Bu tarihten itibaren Mısır, Roma eyaleti olmuştur. Çalışmamızın giriş kısmında, Mısır'ın Makedonya topraklarına katılması, I. Ptolemaios'ın Makedonya ordu generalliğinden, Mısır kralı olmasına kadar geçen süreçteki faaliyetlerine değinilecektir. Alt başlıklar halinde I. Ptolemaios dönemi Mısır'ın söz konusu dönemdeki siyasi, sosyal, kültürel durumu ele alınacaktır. Çalışmamızın sonuç kısmında Helenistik kültürün Antik Mısır'da yayılmasında Ptolemaios hanedanlığının rolü ve bölgedeki etkinliği değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Antik Mısır, Ptolemaios Hanedanlığı, Helenizm, Diadokhlar

MACEDON RULE IN EGYPT: A GENERAL EVALUATION ON THE PERIOD OF PTOLEMAIOS

Abstract

Ptolemy, who was a close friend of Macedonian King Alexander the Great from his youth, became first the king's guard and then one of the generals of the Macedonian army after Alexander the Great ascended the throne. With the sudden death of Alexander the Great in 323 BC, the Macedonian Empire was disintegrated and the Babylonian Council was established by the prominent statesmen of Macedonia to determine who the heir to the throne would be and how the country would be governed. At the end of the council, the imperial lands were divided among Alexander the Great's generals. In this sharing, Ptolemy became the satrap of Egypt. The absolute dominance of the Ptolemaic dynasty in Egypt was finally ensured in 305 BC, after the war between the generals of the Macedonian Empire, called the War of the Diadochi. After Ptolemy I secured his kingdom in Egypt, he organized various expeditions to distant regions such as Cyprus, Syria and Cyrene and took them under control. After gaining absolute dominance in the regions he conquered, his son II. He made Ptolemy a partner in the administration of the country and made him the regent and prepared him for the kingdom. After Ptolemy I became the king of Egypt, he took the title of "Soter", that is, "redeemer". Ptolemy Soter declared himself Pharaoh as well as king. Ptolemy I, who made important socio-cultural contributions to Egypt during his rule, died in 283 BC at the age of 84, and his son II. Ptolemy ascended the throne. Following his father's footsteps in foreign policy, II. In approximately the third year of Ptolemy's reign, the State of Egypt became the naval power of the Eastern Mediterranean. Queen of the Ptolemaic dynasty VII. It continued until Cleopatra. Hellenistic Ptolemaic dynasty in Egypt in 31 BC, Queen

* Bu çalışma 21-23 Ocak 2022 tarihli 7. Uluslararası Zeugma Konferansında bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, cayilmaz@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1100-7203,

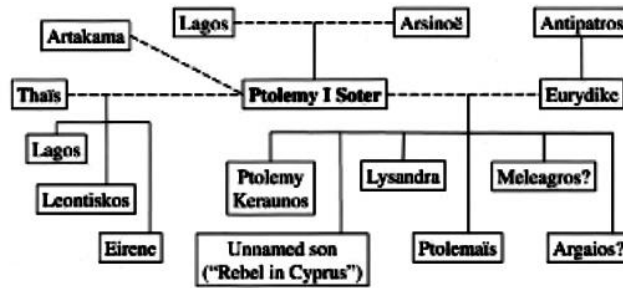
VII. It ended with the defeat of the war with the Roman Empire in the period of Cleopatra. From this date on, Egypt became a Roman province. In the introduction part of our study, the annexation of Egypt to Macedonia, the activities of Ptolemy I from Macedonian army general to being king of Egypt and will be discussed. Under subtitles, Ptolemaic I era in, the political, social and cultural situation of Egypt in the said period will be discussed. In the conclusion part of our study, the role of the Ptolemaic dynasty in the spread of Hellenistic culture in Ancient Egypt and its effectiveness in the region will be evaluated.

Keywords: Ancient Egypt, Ptolemy Dynasty, Hellenism, Diadochi

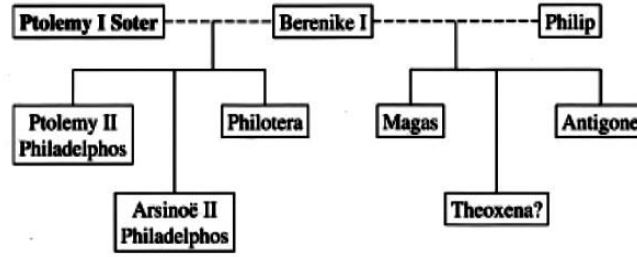
Giriş

Mısır medeniyeti Aşağı ve Yukarı Mısır olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Nil Nehri civarında gelişen Mısır medeniyetinin izlerini Paleolitik Çağ'a kadar geri götürmek mümkündür. Ülke topraklarının verimli olmasından dolayı sık sık savaş ve işgallere maruz kalmıştır. Mısır'ı işgal eden antik dönem komutanlarından biri de Büyük İskender'dir (İplikçioğlu, 1990: 107). Büyük İskender, uyguladığı Asya politikası gereği Perslerle uzun yıllar savaşmıştır. Mısır, Makedon-Pers Savaşlarında stratejik öneme sahip bir bölge olması nedeniyle İskender, Pers İmparatorluğu'nun gücünü kırmak için MÖ 332 yılında bölgeyi işgal etmiştir. Nitekim Mısır ele geçirilir ise, Perslerin bölgedeki son deniz üssü ele geçirilmiş olacak ve Mısır gibi verimli topraklardan faydalanılacaktır. Büyük İskender'in yaklaşık 40.000 kişilik ordusu Mısır'a girdiğinde, Pers ordusunun Makedonya ordusu karşısındaki (İssos Muharebesi) hezimetini duyan Mısır satrapı Mazakes, herhangi bir mukavemet göstermeden merkez Memphis'i Büyük İskender'e teslim etmiştir. Perslerin sıkıyönetiminden bunalan Mısır halkı, Büyük İskender'i meşru kralları olarak kabul etmişlerdir (Bevan, 1914: 1; Mansel, 1995: 443; Albecker, 2000: 57). Büyük İskender'in emriyle, Afrika ve Akdeniz'in önemli liman şehirlerinden biri olan, İskenderiye (Aleksandria) şehri kurulmuştur. Adını kurucusundan alan İskenderiye şehri, Grek tarzı Hippodamos planında kurulan şehrin inşasının tamamlanması ve Mısır'ın başkenti olması, Ptolemaios hanedanlığı zamanına denk gelmiştir (Seyyid, 200: 574). I. Ptolemaios, Büyük İskender'in gençlik yıllarında yakın arkadaşlarından biridir. I. Ptolemaios, İskender'in diğer arkadaşları arasında kendi farkını yaratmak ve kral olmak için her fırsatı değerlendirmiştir. Örneğin, Büyük İskender Babil'de öldüğünde oluşan kaos ortamında, Mısır kralı olmak için harekete geçmiştir (Heckel, 2018: 1). Yaklaşık olarak MÖ 367/6 yıllarında dünyaya gelen I. Ptolemaios'un annesi Makedonyalı Arsinoe, kesin olmamakla birlikte, tarihçiler arasında genel kabul babasının Makedonya soylularından Lagos olduğu yönündedir. Büyük İskender Makedonya kralı olduğunda, kralın yedi korumasından biri olmuştur (Bevan, 1914: 21-22). Eşi Berenike'den II. Arsinoe, Philotea, II. Ptolemaios adlarında üç çocuğu olmuştur.

3. Building a Dynasty: The Families of Ptolemy I Soter

Tablo 1. I. Ptolemaios'un Ailesini Gösteren Soyağacı (Ager, 2018, s. 39).

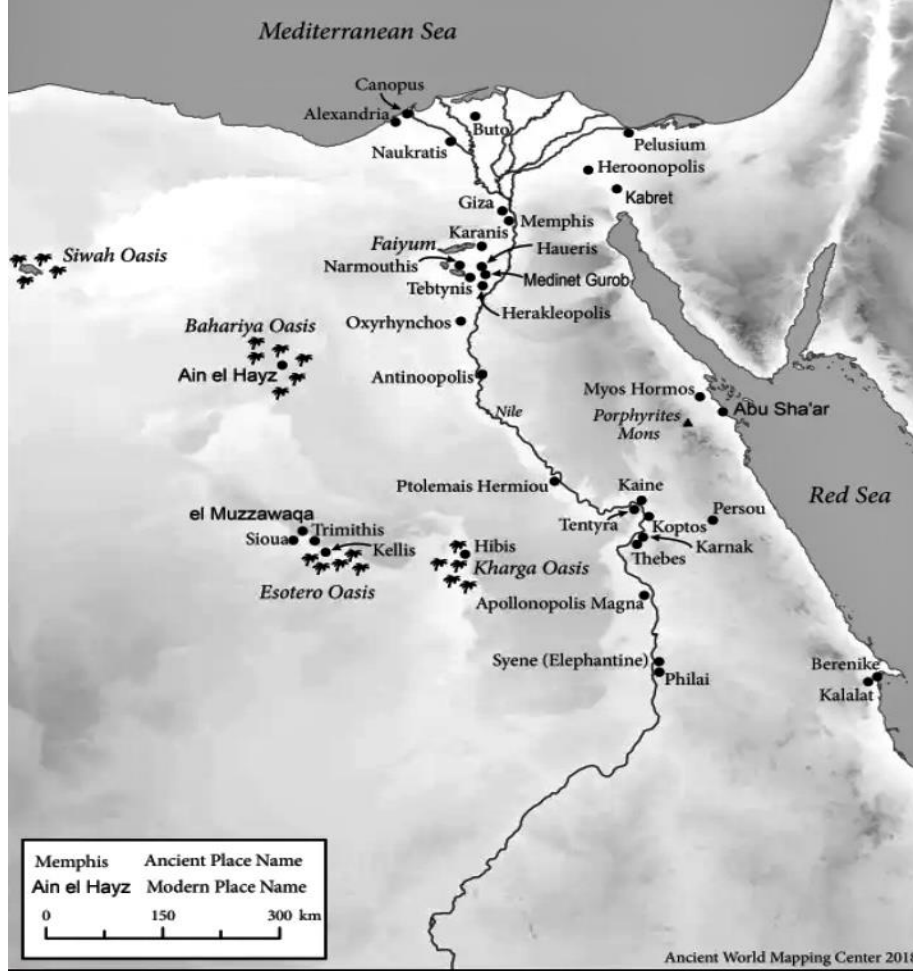
Tablo 2. I. Ptolemaios'un Eşi ve Çocukları (Ager, 2018, s. 39).

I. Ptolemaios, Perslerle yapılan savaşlarda ordu komutanı olarak görev yapmıştır. İskender'in bütün Asya seferlerinde bulunmuştur. Mısır'ın ele geçirilmesiyle bölgede satraplık yapan I. Ptolemaios, Büyük İskender'in ölümünün ardından yapılan Babil konseyinde, Mısır satraplığı görevine atanmıştır. İskender'in generallerinin toplandığı konseyde, Büyük İskender'in cenaze işlemlerinin, vasiyeti doğrultusunda yapılması kararı alınmıştır. General Perdikkas ise, planı bozarak İskender'i Makedonya'da defnetmek istemiştir. Perdikkas bunu yaparak, İskender'in İmparatorluğu'nun tamamına hükmetmeyi amaçlamış olmalıdır. Nitekim konseyde alınan karara göre, İskender'in Persli hamile eşi Roxana'nın doğuracağı çocuk erkek olursa yönetim ona verilecektir. Bu süre zarfında imparatorluğu naip olarak yönetme hakkı Perdikkas'a verilmiştir (Worthing, 2014: 334; Bosch, 1942: 131-133). Perdikkas'ın gücünün farkında olan I. Ptolemaios, İskender'in cenaze arabası hazır olduğunda, harekete geçerek, cenaze arabasının naklinden sorumlu olan Arrhidaios'u ikna edip, Perdikkas'a karşı plan yapmıştır. Ptolemaios, İskender'in cenazesini önce Mısır'ın o zamanki başkenti Memphis'e kaçırmıştır. Perdikkas, üzerine askerlerini göndermiş ancak geç kalınmıştır. I. Ptolemaios İskender'i burada defnetmiştir (Hauben ve Meeus, 2014: 273). Birkaç yıl sonra ise cenaze İskenderiye'ye nakledilmiştir. Büyük İskender'in lahti, Ptolemaios'un bu süre zarfında inşa ettirdiği tapınağa yerleştirilmiştir. Büyük İskender'in halefligi için çatışan Diadokhlardan biri olan I. Ptolemaios açısından, mezarın kendi hükümdarlık bölgesinin yeni başkentinde olması büyük önem taşımaktadır. I. Ptolemaios Büyük İskender'i kendi topraklarında gömerek bölgedeki iktidarını meşrulaştırmayı amaçlamış olabilir (Lauffer, 2004: 195-196; Heckel, 2018: 1).

1. MİSİR'DA HELENİSTİK PTOLEMAİOS HANEDANLIĞININ KURULUŞU

I. Ptolemaios, Babil Konseyi sonrası Mısır'a gelişinden çok kısa bir süre sonra bağımsız bir politika yürütmeye başlamıştır. İlk faaliyeti, Perdikkas'ın Mısır satrap vekili tayin ettiği Kleomenes'i öldürmek olmuştur. I. Ptolemaios, Perdikkas'ın kendisini devirmeye çalışacağını düşündüğü için, Antipatros ile Perdikkas'a karşı bir iş birliği anlaşması imzalamıştır. Daha evvel Büyük İskender, satrapların kendi paralı askerlerine sahip olmasını yasaklamış olmasına rağmen, I. Ptolemaios Mısır'da asker toplamaya başlamıştır. Kurduğu orduyla MÖ 321 yılında, Girne'de fiilen olmasa da iktidarı ele geçirmiştir. I. Ptolemaios'un yaptığı tüm bu icraatlar, Mısır'ın Makedonya İmparatorluğu'ndan ayrılmasının ilk adımları olarak yorumlanabilir (Hauben, Meeus, 2014: 271-272). I. Ptolemaios'un, İskender'in cenazesini kaçırp kendi yönetimindeki Mısır'a defnetmekteki amacı akıllara bazı sorular getirmektedir. İskender'in cenazesini defnetmek bütün generallerin isteği olmuştur. Nitekim mutlak hakimiyet kurmak ya da denetlemek isteyen generallerin her biri için, İskender'in cansız bedeni, potansiyel siyasi bir silahtır. I. Ptolemaios, İskender'in defin işlemlerini yaparak, onunla arasında bir bağ kurmuştur. Ancak amacı Makedonya İmparatorluğu'nu yönetmek olsaydı, krallığını Mısır ile sınırlandırmazdı. Mısır, Makedonya İmparatorluğu'nun yalnızca satraplığı olmuştur. I. Ptolemaios'un hedefi geçici bir imparator naibi olmaktansa, kalıcı bir krallık kurmak olmuştur. Mısır'da Helenistik bir krallık kurarak, kendi hanedanlığını var etmiştir. Bu fikri destekleyen bir başka örnek olarak, Ptolemaios ve Perdikkas arasındaki savaş gösterilebilir. I. Ptolemaios, İskender'in cenazesini kaçırmak, Mısır'a gider gitmez Perdikkas'ın tayin ettiği kişiyi öldürerek, Perdikkas'a karşı Antipatros ile anlaşma yaparak ve kendisine danışmadan Kyrene'yi işgal ederek, aralarındaki savaşın ilk kıvılcımını başlatmıştır. Perdikkas, I. Ptolemaios'un tüm bu girişimlerine karşılık MÖ 320 yılında, I. Ptolemaios'a karşı saldırıya geçmiştir. Ancak başarısız olmuştur. Nil Nehri'ni geçmek üzere Memphis civarında kurduğu kampta, içlerinde

Seleukos'un da olduğu adamları tarafından öldürülmüştür. Ordusu I. Ptolemaios'un tarafına geçmiştir. Perdikkas'ın ölümüyle konsey yeniden toplanmıştır. I. Ptolemaios'a burada, Perdikkas'ın ölümüyle boşalan Makedonya kral naipliği görevinin teklif edildiği ancak I. Ptolemaios'un kabul etmediği bazı antik yazarlar tarafından dile getirilmiştir. Kral naipliği görevi Antipatros'a verilmiştir (Diakov ve Kovalev, 1987: 481; Mansel, 2014: 379; Hauben ve Meeus, 2014: 273-278). Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, I. Ptolemaios'un asıl hedefi Mısır'da kalıcı bir Helenistik krallık kurmaktır. I. Ptolemaios, Mısır'da Makedonyalı ve Mısırlı halkın evlilikleri gibi, "farklı popülasyonları bir araya getirerek, "çok kültürlü" ve "çok uluslu" diye bahsedilen Mısır kültürünün oluşmasında ve yeni bir toplum ortaya çıkmasında etkin rol oynamıştır (Bovet, 2014: 4).

Harita 1. Helenistik Mısır (Heckel, 2018, s. 1)

1.1. Makedonya Generalliğinden Mısır Firavunluğuna: I. Ptolemaios Soter

Köklü bir geçmişe sahip olan Mısır uygarlığında, din ve siyaset ilişkisinin birlikteliğini gözler önüne seren bir sistem geliştirilmiştir. İlk Sülaleler Dönemi'nden (MÖ 3100-2600) itibaren, Mısır hükümdarları tanrı-kral veya firavun-kral olarak başkent Memphis'te siyasi birliği sağlamıştır. Uzun yıllar devam edecek olan monarşinin temellerinin atıldığı bu dönemde, özellikle de MÖ 2500'lerde, firavunun Güneş tanrısı Ra'nın temsilcisi olarak görülmesiyle firavun-kral anlayışı gelişerek devam etmiştir. Söz konusu firavun-kral anlayışı Ptolemaios hanedanlığının yıkılışına kadar (MÖ 30) varlığını sürdürmüştür (Güzel, 2017: 28). Mısır Ptolemaios hanedanlığının kurucu hükümdarı I. Ptolemaios, MÖ 305 senesinde Helenistik bir hükümdar olmasının yanı sıra, Mısır'daki Firavun-kral geleneğini devam ettirmiştir. I. Ptolemaios Soter, Mısır'da "Amun'un Sevgilisi, Ra'nın Seçilmiş" anlamına gelen "Meryamun Setepenre" adını almıştır (Dunn, 2005: 1-5; Arslantaş ve Yılmaz, 2017: 365).

Şekil 1. Mısır Firavunu olarak Ptolemaios heykeli (Ruiter, 2021, s. 114).

I. Ptolemaios kendisinin Mısır firavunu olarak tasvir edilmesini sağlamıştır. Mısır geleneklerini özümseyen kral, yeni bir Mısırlı kimliği yaratmıştır. Rahipler, I. Ptolemaios'tan hakikat, adalet ve düzeni destekleyen dindar bir Mısırlı diye bahsetmişlerdir. I. Ptolemaios saltanatı, antik dönemde asker kökenli liderliğin, karmaşık kültürel tarihin güzel bir örneğidir (Howe, 2018: 156-157). Antik dünyada, askerlerin hükümdar olmaları şaşırtıcı bir durum değildir. Nitekim generalliğe kadar yükselen kişiler, genellikle önemli idari becerilere sahip lider ruhlu kimselerdir. Dünya tarihi boyunca var olan bu gelenek, günümüze kadar takip edilmiştir (Dunn, 2005: 1).

1.2. I. Ptolemaios'un Ordusu ve Hakimiyet Sahası

Ptolemaios hanedanlığı ordusunun (MÖ 323–30) incelenmesi Helenistik Dünyanın, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel tarihini ve modern dünya öncesi devletleri anlamamıza katkıda bulunmaktadır. I. Ptolemaios'ın henüz Mısır satraplığı (MÖ 323) yaptığı zaman kendisine ordu kurduğu düşünülmektedir. Hakimiyetinin ilk yılları Diadokhlar ile mücadele etmek ile geçen I. Ptolemaios, öncelikle Mısır'da saltanatını kuvvetlendirmek ardından ülke sınırlarını genişletmeyi hedeflemiştir. Bu nedenle Mısır'da güçlü bir ordu oluşturmaya önem vermiştir. Ordusunun temelini, Büyük İskender'in MÖ 331 yılında kurduğu 4.000 askerin yanısıra, Mısır hazinesinde kalan 8.000 talant bütçe ile subay ve paralı asker tutmuştur. Savaşlarda taraf değiştiren askerler ve esirler ile ordusunu genişletmiştir. Buna Perdikkas'ın I. Ptolemaios'a karşı giriştiği savaşta başarısız olması sonucu askerlerinin Ptolemaios ordusuna katılması örneğini verebiliriz. I. Demetrius'a karşı giriştiği Gazze Savaşı'nda ise zafer kazanan I. Ptolemaios, ordusuna 18.000 piyade 4.000 süvari, 43 adet fil dahil etmiştir. Ardından Filistin ve Fenike'yi kontrol altına almıştır (Bovet, 2015: 3). I. Ptolemaios Klikya, Likya, Karya kıyılarına çeşitli seferler düzenlemiştir.

I. Ptolemaios, Büyük İskender'den kalan yaklaşık 160-170 adet savaş gemisini himayesine almıştır. (Bovet, 2015: 3). Böylece Helenistik Mısır ordusu nicelik ve nitelik olarak kuvvetlenmiştir. Savaş gemilerini Kıbrıs Savaşı'nda kullanacak olan I. Ptolemaios, gemilerinin en büyüğünün "*quinquereme*", en küçüğünün ise "*quadrireme*" olmak üzere 140-150 savaş gemisiyle ve yaklaşık 10.000 piyadeyi

taşıyan iki yüzü aşkın nakliye gemisinden oluşan bir donanmayla Kıbrıs'a çıkarma yapmıştır. Ancak savaşta Demetrius'a yenilmiştir. Ptolemaios burada savaş gemilerinin çoğunu kaybetmiştir (Kınacı, 2017: 155-157). II. Ptolemaios zamanında da devletin yayılımı devam etmiştir. Bu dönemde sınırlar Suriye, Kıbrıs, Trakya, Ege Adaları ve Girit'e kadar dayanmıştır. (Bovet, 2015: 3)

İlk üç Ptolemaios kralı askeri açıdan güçlü ve başarılı hükümdarlar olarak kabul edilirken, ardından gelen hükümdarlar Romalıların MÖ 30 yılında Mısır'ı işgal etmesine kadar devleti bir gerileme sarmalına sürüklemiştir (Bovet, 2014: 4-6).

1.3. Helenistik Mısır'da Sosyo-Ekonomik Hayat: I. Ptolemaios Dönemi

Helenistik devletlerin ekonomilerini karakterize etmek zor olmuştur, nitekim bu devletlerin sosyo-ekonomik yapısı heterojendir. Kültürel dokusu birbirinden çok farklı iki medeniyet olan Makedonya ve Pers halklarının sentezini yansıtmaktadır. Ptolemaios hanedanlığının ekonomisi, kraliyet hazinesine bağımlı olarak kraliyet ekonomisine dayanmaktadır (Manning, 2008: 298-301). Ülke ekonomisinin nakdi gelir ihtiyacı, ticaret, vergiler ve önemli merkezlerden geçiş ücretine dayanmaktadır. Mısır tapınakları kilit noktalarda bulunmakta olup, Ptolemaioslar bu bölgelere önem verip ticari amaçla istifade etmişlerdir. Ptolemaioslardan evvel bu uygulamaya Pers İmparatorluğu'nda ve Yakın Doğu'da rastlanmaktadır (Manning, 2008: 303). Bunun yanı sıra I. Ptolemaios, Fenike ve Kıbrıs gibi bölgeleri ithalatın önemli merkezi haline getirmiştir. Söz konusu bölgelerden kereste temin edildiği adada nakliye hatlarının kontrolü ve gemi inşa merkezleri yapıldığı bilinmektedir (Anson, 2018: 26).

Helenistik Ptolemaios hanedanlığının yönetimi, eski Mısır geleneklerinin mirası olan temel ilkelere dayanıyordu. Yönetimsel bölünme eskiden olduğu gibi devam etmiştir. Normlarıyla, topluluk örgütlenmesiyle, devlet Yukarı ve Aşağı Mısır olarak devam etmiştir. Öte yandan, yönetim anlayışında yeni nitelikler, özelliklerde çıkmıştır. Devlet örgütü bilhassa Grek ve Makedonyalılardan oluşmaktadır. Bu durum yerli Mısır halkının yönetimde perde arkasında kalmasına yol açmıştır (Dumont, 2010: 14; Diakov ve Kovalev, 1987: 482-486). Ancak diğer taraftan Ptolemaios hanedanlığı, Mısır halkının Makedon yönetimini benimsemesi için, dini ve kültürel değerlerini özümsemiştir. Firavun unvanı alan Ptolemaios hükümdarları, rahipler ile iyi ilişkiler kurmuştur. Bu bağlamda Mısır halkı dini törenleri düzenlenmeye devam etmiştir. Böylece I. Ptolemaios, Mısır'da krallığını meşrulaştırmayı hedeflemiştir (Güzel, 2017: 30-31).

Büyük İskender'in emriyle kurulan İskenderiye şehrinin inşasına, I. Ptolemaios döneminde devam edilmiştir. Şehir kozmopolit yapısı, kültür, sanat ve bilim merkezi olmasıyla antik çağın önemli şehirlerinden biri haline gelmiştir. Kozmopolit yapının temel nedeni, kralın Yunan ve Mısır halkının kaynaşması için Yunanlıları, şehir merkezlerine ve köylere yerleştirmesidir. (Şenel, 2018: 263; Mccoskey, 2002: 19).

Sonuç

Büyük İskender'in sınırları Hindistan'a dayanan imparatorluğu, ani ölümü üzerine generalleri arasında paylaşılmıştır. I. Ptolemaios, bu paylaşımından Mısır satraplığı görevini almıştır. Satrap olarak gittiği Mısır'da kendi adına ordu kurup, Makedonya İmparatorluğu'nu naip olarak, geçici bir şekilde yönetmektense kendi krallığını kurma yolunda attığı adımlarla, İskender'in diğer generallerinden ayrılmaktadır. Bazı antik kaynaklara göre, naip Perdikkas'ın öldürülmesi üzerine, naiplik görevi I. Ptolemaios'a teklif edilmiştir ancak I. Ptolemaios kabul etmemiştir. I. Ptolemaios'un imparatorluk naipliği yapmak istememesinin çeşitli sebepleri olabilir. Öncelikle I. Ptolemaios, İskender'in ardında bıraktığı imparatorluğun, geleneksel Makedon monarşisinin uzantısı olarak devam etmeyeceğini öngörmüş olabilir. Ardında kendi saltanatını ve hanedanlığını devam ettirebileceği bir krallık bırakmak istemiş olabilir. I. Ptolemaios'ın, Büyük İskender'in cenazesini kaçırap Mısır'da inşa ettirdiği mezar tapınağına defnetmesi, generaller arasında ayrıcalık kazanmaya çalıştığını, kendi krallığını meşrulaştırmak istediğini göstermektedir. Generaller arasında en büyük rakibi Perdikkas olmuştur. Nitekim Perdikkas'ın naiplikten, Büyük İskender'in varisi olma yolunda ilerlemesinden rahatsız olmuştur. Perdikkas'a karşı generaller arasında kendi birliğini kurmuştur. Makedonya naipliği yapmak istemese de karşısında güçlü bir Makedonya naibi istememiştir. Çünkü I. Ptolemaios Mısır temelinde kurduğu krallığının sınırlarını genişleterek imparatorluk olma yolunda ilerlemeyi hedeflemiştir. Ptolemaios hanedanlığı, Mısır kültür ve geleneğini özümseyip Firavun unvanı almışlardır. Mısır'da İki yüz yılı aşkın süre hakimiyet süren Ptolemaios hanedanlığı, MÖ 30 senesinde Roma'nın işgali sonucu

sona ermiştir. Helenistik Ptolemaios hanedanlığının Mısır’da bıraktığı sosyo-kültürel iz yıllarca devam etmiştir. I. Ptolemaios Mısır’da hemen her alanda uyguladığı Helenistik kültür ile yeni bir Mısırlı kimliği ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Kaynakça

- Ager, S., (2018), “Building a Dynasty: The Families of Ptolemy I Soter”, *Ptolemy I Soter A Self-Made Man*, United Kingdom, Oxbow Books, ss. 36-60.
- Albecer, M., (2000), *Büyük İskender’in Doğu Siyaseti*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Anson, E., (2018), “Ptolemy and the Destruction of the First Regency”, *Ptolemy I Soter A Self-Made Man*, Oxbow Books, United Kingdom, ss. 20-36.
- Arslantaş, Y., Yılmaz C., A., (2017), “Hellenizmin Gölgesinde Diadokhlar Dönemi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 27 (2), ss. 361-373.
- Bevan, E., (1914), *A History of Egypt Under The Ptolemaic Dynasty*, London, Methuen & Co LTD.
- Bosch, M., E., (1942), *Hellenizm Tarihinin Anahatları*, Çev. Afif Erzen, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Tarihi Yayınları.
- Bovet, C., F., (2014), *Army and Society in Ptolemaic Egypt*, Cambridge University Press, United Kingdom.
- Bovet, C., F., (2015), “The Ptolemaic Army”, DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199935390.013.75, s. 1-38.
- Diakov, V., Kovalev, S., (1987), *İlkçağ Tarihi I*, Çev. Özdemir İnce, Ankara, V Yayınları.
- Dumont, F., (2010), *A History of Personality Psychology, Theory, Science and Research from Hellenism to the Twenty-first Century*, New York, Cambridge University Press.
- Dunn, J., “Ptolemy I Soter, The First King of Ancient Egypt’s Ptolemaic Dynasty”, <http://www.globaldialoguefoundation.org/files/ptolemydynasty.pdf>.
- Güzel, E., (2017), “Eski Mısır Tarihindeki Dinsel Yönetim Stratejisinin Ptolemaios Hanedanı’ndaki Yansımaları”, *Asya Studies*, 2, ss. 27-35.
- Hauben, H, Meeus, A, (2014), *The Age Of The Successors And The Creation Of The Hellenistic Kingdoms (323-276 B.C.)*, Studia Hellenistica, Peeters.
- Heckel, W., (2018), “Ptolemy: A Man of His Own Making”, *Ptolemy I Soter A Self-Made Man*, Oxbow Books, United Kingdom, ss. 1-20.
- Howe, T., (2018), “Kings Dont Lie: Truhttelling, Historiography and Ptolemy I Soter”, *Ptolemy I Soter A Self-Made Man*, United Kingdom, Oxbow Books, ss. 155-180.
- İplikçioğlu, B., (1990). *Eskiçağ Tarihinin Anahatları*, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Kınacı, M., (2017), “Demetrios’un Kıbrıs’ı Fethi”, *Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi*, 3, ss. 149-162.
- Lauffer, S., (2004), *Büyük İskender*, Çev. Nilgün Sarguç, İzmir, İlyayayınevi.
- Manning, J., G., (2008), “Network, Hierarchies and Markets in The Ptolemaic Economy”, DOI:10.1093/acprof:osobl/9780199587926.003.0014.
- Mansel A, M, 2014. *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Mansel, A., M., (1995), *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mccoskey, D., E., (2002), “Race Before “Whiteness”: Studying Identity in Ptolemaic Egypt”, *Critical Sociology*, 28(1-2), ss. 13-39.
- Seyyid, Muhammed (2000), “İskenderiye” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 8, İstanbul, ss. 576-580.

Şenel, S., (2018), “İslam Tarihi ve Medeniyetinde İskenderiye Şehri”, *Şehir ve Medeniyet Şehir Araştırmaları Dergisi*, Ankara, ss. 263-266.

Worthington, I., (2014), *By The Spear; Philip II, Alexander The Great and The Rise and Fall of the Macedonian Empire*, America, Oxford University Press.